اسناد تجاری

۲ نوع

اسناد تجاری در مفهوم عام ← هر سند تجاری که بین تجار و در امور تجاری به سهولت نقل و انتقالات و ارائه خدمات تجاری صادر و به کار گرفته می‌شود مثل سهام شرکت - قبض انبار - ضمانت نامه.

" " " " خاص ← اسناد تجاری که قابلیت نقل و انتقال بین مردم را دارد و جایگزین پول شده است که از تشریفات خاصی پیروی می‌کند مثل چک / سفته / برات.

- اصول و امتیازات اسناد تجاری:

۱- وصف تجریدی اسناد تجاری ← تعهدات ناشی از اسناد تجاری از منشأ صدور آن مستقل و مجرد است. مثل صدور چک برای پرداخت مهریه به زوجه ای عقد نکاح با او باطل بوده باید پرداخت بشود.

۲- وصف تبعی بودن ← اسناد تجاری عقد معین خاصی نیست و از وسایل اجرای عقد می‌باشد.

۳- وصف واخواست پذیری ← واخواست سند تجاری با این هدف که امتیازات اسناد تجاری حفظ می‌شود و قابل استفاده است مثل مسئولیت تضامنی مسئولان سند / تأخیر تأدیه / توقیف اموال مسئولان سند تجاری

۴- وصف تنجیزی بودن اسناد تجاری ← پرداخت سند تجاری نباید مقید و مشروط به شرط یا قید خاصی باشد

م ۲۲۳ ق.ت

م ۳ ق.ص.چ

۵- قابلیت نقل و انتقال ← دارنده سند تجاری می‌تواند به صرف امضا در ظهر سند تجاری آن را به دیگری انتقال دهد و او را جانشین خود کند.

۶- اصل استقلال امضائات ← اگر یکی از امضائات به سبب عدم اهلیت امضاکننده در زمان درج امضا یا جعلی بودن امضا و... فاقد اعتبار باشد، سایر امضاکنندگان می‌توانند به این موضوع استناد کنند و خود را از پرداخت معاف کنند.

۷ـ مسئولیت تضامنی مسئولان سند تجاری ← اگر سند تجاری در موعد مقرر به وسیله مسئول اصلی کارسازی (پرداخت) نشود دارنده هم به پول خود نرسد می‌تواند به تک تک مسئولان مراجعه کند.

(م ۲۴۹ ق.ت)

- در برات ← برات‌گیر
- در سفته ← صادرکننده
- در چک ← بانک

۸ـ امکان توقیف اموال مسئولان سند تجاری بدون نیاز به پرداخت خسارت احتمالی

*۹ـ اصل قابل استماع بودن ایرادات یا غیرقابل استماع بودن ایرادات

- ایرادات قابل استناد
- ایرادات غیرقابل استناد

ـ ایرادات قابل استناد ← اگر صادرکننده سند تجاری باشید ← با طرح و ارائه یکی از این ایرادات ← می‌توانید از پرداخت مبلغ سند شانه خالی کنید:

۱ـ ایراد فقدان شرایط شکلی: اگر سند تجاری دارای شرایط تعیین شده از سوی قانونگذار نباشد هر کسی می‌تواند نسبت به آن ایراد و اعتراض کند مثل برات که نام برات‌گیر در آن قید نشده باشد

۲ـ ایراد جعلی بودن امضا: باید بین دو مورد تفکیک کرد

الف ـ دارنده سند تجاری از جعلی بودن امضای صادرکننده یا یکی از دیگر از ظهرنویسان مطلع باشد: به هیچ یک از مسئولان سند تجاری حق رجوع ندارد و فقط از باب روابط مدنی می‌تواند به کسی که این سند را به او داده مراجعه کند.

ب ـ دارنده سند تجاری از جعلی بودن آن بی‌اطلاع بوده: به تمامی مسئولان سند به استثنای شخصی که امضای او جعل شده می‌تواند رجوع کند.

* امکان رجوع دارنده با حسن نیت به سایر مسئولان سند تجاری به سبب اصل استقلال امضاءات است.

۳- ایرادات تزویر سند تجاری پس از صدور:

تزویر به معنای تغییر در مندرجات سند تجاری پس از صدور است. در صورتی که برات با مبلغ مشخصی صادر شود و مورد قبول برات‌گیر واقع شود و پس از آن دارنده اقدام به تزویر کند در این صورت صادرکننده و برات‌گیر در مقابل مبلغ افزایش مسئولیتی ندارند X

* صادرکننده ← هر تخلف تقصیری در صدور سند تجاری شود ← که امکان جعل را فراهم کند در مقابل ثالث با حسن نیت ← مسئول پرداخت است ✓

* هر شخص مسئول تعهداتی است که در زمان امضای او در سند تجاری وجود داشته است.

* شیوه و روش پرداخت تغییر پیدا کند از ایرادات قابل استناد نمی‌باشد X و دارنده با حسن نیت می‌تواند به همه مسئولان آن رجوع کند ✓

۴- صدور سند تجاری توسط نماینده فاقد اختیار

اگر شخص به نمایندگی از دیگری اقدام به صدور سند تجاری کند، نماینده مسئول پرداخت سند تجاری نیست X (مگر در چک) اما در برخی موارد نماینده هم مسئول اجرای تعهدات است:

الف- نماینده اختیار صدور سند داشته و به سمت خود نیز اشاره کرده ← تنها اصیل مسئول پرداخت عرجه سند است.

ب- نماینده اختیار صدور سند تجاری داشته اما به سمت خود تصریح نکرده ← نماینده و اصیل هر دو مسئول پرداخت می‌شوند ✓

پ- نماینده اختیاری ندارد یا اختیار محدود دارد، باید در ۲ حالت توضیح دهیم:

۱- نماینده اختیاری برای صدور سند نداشته اما صادر کرده: اصیل مسئولیتی ندارد و منحصراً نماینده مسئول است

۲- نماینده اختیار داشته اما در صدور سند از اختیارات تجاوز کرده: اصیل تا سقف اختیاری که داده مسئول است ← مازاد آن را نماینده پرداخت می‌کند.

* چک به نمایندگی صادر شود ← صاحب حساب + نماینده ← مسئول پرداخت می‌شوند
(م ۱۹ ق.ص.ب.چ)

۵- ایراد عدم اهلیت صادرکننده یا ظهرنویس:

اگر صادرکننده اهلیت نداشت ← سند تجاری صادر کرد ← تعهدی در قبال دارنده ندارد ✗
اگر همین سند را ← انتقال به دیگری بدهند ← انتقال دهندگان با فرض داشتن اهلیت مسئول پرداخت وجه سند تجاری اند. (اصل استقلال امضاءات)

۶- ایراد روابط مبنایی بین ایادی بلافصل:

سند تجاری از بابت اجرای تعهدات معامله‌ای صادر شده ← سند را در اختیار شخص قرار می‌دهند (دارنده)
← معامله فسخ / منفسخ می‌شود ← شخص دارنده سند تجاری آن را به ثالثی منتقل کند (ظهرنویسی)
← دارندگان بعدی (با واسطه) ← می‌توانند از صادرکننده سند تجاری مطالبه کنند ✓
← نمی‌تواند به فسخ / انفساخ معامله استناد کند ✗✗

۷- ایراد تحصیل سند تجاری از طریق ارتکاب جرم:

سند تجاری در نتیجه جرمی تحصیل شده (مثلاً سرقت / کلاهبرداری ...)
← در صورتی که دارنده همان مجرم باشد ← حق مطالبه سند تجاری را ندارد
← اگر دارنده مجرم سند را به دیگری انتقال دهد
۱- یا انتقال گیرنده (ثالث) از ارتکاب جرم مطلع بوده ← حق مطالبه سند را از هیچ مسئولی ندارد ✗
اما می‌تواند به کسی که به او انتقال داده رجوع کند ✓

۲- انتقال گیرنده از ارتکاب جرم بی اطلاع بوده: می تواند به تمامی مسئولان مراجعه کند. ✓

- ایرادات غیرقابل استناد در مقابل دارنده سند تجاری

۱- به سرقت رفتن سند تجاری ← دارنده سند حق مطالبه وجه آن را از صاحب حساب دارد مگر اینکه مسروقه بودن سند تجاری اثبات شود.

۲- عیوب اراده مانند اکراه یا اشتباه ← اگر دارنده چک را به ثالث منتقل کند (ظهرنویسی) ← ثالث دو حالت دارد:

۱- اطلاع نداشته از اکراه یا اشتباه ← حق رجوع به تمامی مسئولان سند تجاری را دارد.

۲- اطلاع داشته ← فقط به ظهرنویس حق رجوع دارد.

۳- نامشروع بودن جهت صدور سند تجاری ← در مقابل دارنده با حسن نیت ← نمی توان به این ایراد استناد کرد X

اگر سند تجاری به ثالث بی اطلاعی منتقل شود: به تمامی مسئولان سند تجاری رجوع می شود ✓

اگر ثالث از این موضوع اطلاع داشت: فقط به شخصی که سند را منتقل کرده رجوع می کند

۴- موهوم بودن طرف در سند تجاری ← سند تجاری ← حالا شخصی صادر شود ← که وجود خارجی ندارد اما دست به دست چرخیده (منتقل شده) ← هر امضایی که روی سند تجاری قید شود ← برای امضاکننده ایجاد مسئولیت می کند.

ایرادات اسناد تجاری

۱- دارنده با حسن نیت است

۱. ایرادات قابل استناد

۱. فقدان شرایط شکلی

۲. جعلی بودن امضا

۳. تزویر در مندرجات سند تجاری

۴. صدور سند تجاری توسط نماینده فاقد اختیار

۵. عدم اهلیت در زمان امضا

۶. روابط مبتنایی بلاواسطه

۷. تحصیل سند تجاری از طریق ارتکاب جرم

۲. ایرادات غیرقابل استناد

۱. به سرقت رفتن سند تجاری

۲. صدور سند تجاری در نتیجه اشتباه/اکراه

۳. نامشروع بودن جهت صدور سند تجاری

۴. موهوم بودن طرف در سند تجاری

دارنده فاقد حسن نیت

حق رجوع به هیچ یک از مسئولان را ندارد مگر به انتقال دهنده (ظهرنویس)